

Sygn. akt: I ACa 588/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 października 2014r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Stanek
Sędziowie:	SSA Tomasz Szabelski (spr.) SSO del. Jacek Pasikowski
Protokolant:	st.sekr.sądowy Julita Postolska

po rozpoznaniu w dniu 30 października 2014 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. S.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Staroście Powiatu (...)**

o odszkodowanie

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 10 marca 2014r. sygn. akt II C 925/13

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od Skarbu Państwa - Starosty Powiatu (...) na rzecz M. S. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn. akt I ACa 588/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 10 marca 2014 r. Sąd Okręgowy w Łodzi, w sprawie z powództwa M. S. przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Starostę Powiatu (...) o zapłatę, zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 145.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 października 2013 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 3.917 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane na podstawie ustaleń, które

Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne. Z ustaleń tych wynika, że nieruchomości, położona w S. L., obejmująca działki o numerach (...), dla których w Sądzie Rejonowym w Zgierzu prowadzone są obecnie księgi wieczyste o numerach KW (...), KW (...), KW (...), KW (...), stanowiła własność małżonków J. i N. K..

J. K. (1) zmarł w dniu 7 kwietnia 1944 r., natomiast N. K. zmarła w dniu 2 maja 1956 r.

Na mocy postanowienia Sądu Powiatowego w Z. z dnia 29 marca 1972 r. spadek po J. K. (1) nabyła żona N. K. w 2/8 częściach oraz córki: J. O. i W. A. w 3/8 częściach, natomiast spadek po N. K. nabyły córki J. O. i W. A. po połowie.

J. O. zmarła w dniu 2 lutego 1999 r., a spadek po niej, na mocy postanowienia z dnia 17 września 1999 r., nabyła w całości córka – M. S..

Do chwili obecnej nie został dokonany dział spadku po wyżej wskazanych spadkobiercach.

W dniu 7 listopada 1966 r., w sprawie Ns 679/66, Sąd Powiatowy w Ł. stwierdził, że własność wszystkich wyżej wymienionych nieruchomości nabył przez zasiedzenie Skarb Państwa. Na skutek komunalizacji mienia państwowego, na podstawie decyzji administracyjnych, ich właścicielem stała się następnie Gmina O..

Po nabyciu własności nieruchomości Gmina O. rozporządziła częścią z nich na rzecz osób trzecich. Działki o nr (...) stały się własnością osób fizycznych, natomiast działki o numerach (...) pozostały własnością Gminy O. na podstawie decyzji Wojewody (...) nr GG.V- (...) z dnia 2 grudnia 1994 r. oraz decyzji Wojewody (...) nr GG.III.- (...) z dnia 18 grudnia 1992 r. Obecnie dwie ostatnie działki są przedmiotem dzierżawy.

Postępowanie o zasiedzenie zostało wznowione, a następnie Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 10 czerwca 2008 r. (sygn. akt II C 1177/07), w sprawie o wznowienie postępowania uchylił postanowienie Sądu Powiatowego w Ł. z dnia 7 listopada 1966 r. i oddalił powództwo.

Decyzją z dnia 21 stycznia 2013 r. (nr (...), znak (...)757-1-402/12/13/MGa) Minister Administracji i Cyfryzacji stwierdził, że decyzja komunalizacyjna Wojewody (...) z dnia 30 października 1991 r. (znak GP/G.III- (...)), stwierdzająca nabycie przez Gminę O.

z mocy prawa własności nieruchomości, położonej w S. L., przy ul. (...), oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka (...), uregulowana w księdze wieczystej KW (...), została wydana z naruszeniem prawa.

Analogiczna decyzja (nr (...), znak (...)757-1-403/12/13/MGa) została wydana przez Ministra Administracji i Cyfryzacji

w dniu 7 marca 2013 r. w odniesieniu do działki nr (...), położonej w S. L., przy ul. (...), uregulowanej w księdze wieczystej KW nr (...).

Wartość rynkowa prawa własności niezabudowanych działek w 2007 r. wynosiła:

- w odniesieniu do działki nr (...) - 77.900 zł,

- w odniesieniu do działki nr (...) - 64.500 zł.

Pismem z dnia 9 lipca 2013 r. powódka wezwała stronę pozwaną do zapłaty odszkodowania w kwocie 145.000 zł.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny, Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo podkreślając, że legitymacja powódki do dochodzenia roszczenia, jego przedmiot, wartość, jak również spełnienie przesłanek odpowiedzialności pozwanego, wynikających z art. 417¹ § 2 k.c., nie budziły w sprawie wątpliwości. Istota sporu sprowadzała się natomiast do oceny uprawnienia powódki, jako jednej z dwóch spadkobierczyń przed dokonaniem działu spadku, do dochodzenia całej kwoty odszkodowania. W tym zakresie źródła regulacji prawnej Sąd Okręgowy upatrywał w art. 1035 k.c., z którego

wynika, że jeżeli spadek przypada kilku spadkobiercom, do wspólności majątku spadkowego stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, a wśród nich art. 209 k.c., który - stosowany odpowiednio - daje każdemu ze współspadkobierców uprawnienie do dokonywania wszelkich czynności i dochodzenia wszelkich roszczeń, które zmierzają do zachowania wspólnego prawa, wynikającego ze wspólności majątku spadkowego.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że istotą czynności zachowawczych, o których mowa w art. 209 k.c., jest ochrona wspólnego prawa, zaś cel ten może być realizowany przez wykonywanie wszelkich czynności i dochodzenie wszelkich roszczeń. Czynności zachowawcze może wykonywać przy tym każdy ze współwłaścicieli indywidualnie, niezależnie od innych albo w porozumieniu

z innymi współwłaścicielami. Samodzielne wykonywanie czynności zachowawczych przez współwłaściciela jest natomiast dopuszczalne w takim zakresie, jaki daje się pogodzić z korzyścią i interesem wszystkich współwłaścicieli. Z tego względu nie stanowi czynności zachowawczej działanie współwłaściciela w celu zachowania jedynie jego udziału we współwłasności.

W świetle powyższych uwag Sąd Okręgowy stanął na stanowisku,

że powódka, jako jedna ze współspadkobierców, miała legitymację do podejmowania czynności zachowawczych w odniesieniu do wspólnych praw,

a jej roszczenia okazały się uzasadnione, prowadząc do zasądzenia na jej rzecz żądanej kwoty wraz z odsetkami, których termin naliczania oznaczony został zgodnie z żądaniem pozwu na dzień doręczenia odpisu pozwu pozwanemu.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł w myśl zasady odpowiedzialności za jego wynik (art. 98 k.p.c.).

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany, zaskarżając go

w części zasądzającej na rzecz powódki odszkodowanie ponad kwotę 72.500 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz w zakresie, w którym Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powódki kwotę 3.917 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Skarżący podniósł w apelacji następujące zarzuty:

1. naruszenia materialnego, tj.:

- art. 209 k.c. w zw. z art. 1035 k.c. poprzez:

- błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że czynności zmierzające do zachowania wspólnego prawa obejmują także dochodzenia przez powódkę kwoty odszkodowania, przenoszącej jej udział w spadku (wynoszący 1/2), podczas gdy dochodzenie takiej wierzytelności nie jest prawem wspólnym i nie zmierza do zachowania wspólnego prawa, lecz przeciwnie - prowadzi do jego wygaśnięcia,
- zastosowanie tego przepisu w stanie faktycznym sprawy i wobec tego błędne przyjęcie, że powódka jest legitymowana do dochodzenia wierzytelności także w części należnej drugiej ze współspadkobierczyń, chociaż prawidłowa wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że dochodzenie przed działem spadku przez jednego ze współspadkobierców całej wierzytelności, należącej do spadku, nie mieści się w hipotezie normy wyrażonej w art. 209 k.c.,

- art. 363 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że zasądzona tytułem odszkodowania kwota, stanowi odpowiednią sumę pieniężną,

2. naruszenie przepisów postępowania, tj. § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu poprzez błędne ustalenie wysokości kosztów procesu, w zakresie obejmującym wynagrodzenie z tytułu zastępstwa procesowego.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez obniżenie zasądzonej nim kwoty do wysokości 72.500 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 października 2013 r. do dnia zapłaty i oddalenie powództwa w pozostałej części oraz o stosowną zmianę rozstrzygnięcia o kosztach procesu, a także o zasądzenie kosztów procesu za drugą instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Poglądy skarżącego, mimo ich oparcia na przywołanych orzeczeniach oraz stanowisku niektórych przedstawicieli doktryny, nie spotkały się z aprobatą Sądu Apelacyjnego, stąd też apelacja, jako pozbawiona zasadności, podlegała oddaleniu.

Sąd Okręgowy właściwie upatrywał w przepisach art. 1035 k.c. i 209 k.c. źródła normatywnej regulacji uprawnienia powódki do wystąpienia w niniejszej sprawie z pozwem o odszkodowanie w zakresie wykraczającym ponad jej udział spadkowy uznając, że w niespornie występującej sytuacji wspólności majątku spadkowego powódka, jako współspadkobierczyni, była legitymowana do dokonywania wszelkich czynności, obejmujących także dochodzenie przedmiotowego roszczenia, poprzez które zmierzała do zachowania wspólnego prawa. Prawem, realizowanym przez powódkę w ramach wspólności majątku spadkowego, była natomiast wierzytelność pieniężna (świadczenie podzielne) o zapłatę odszkodowania za szkodę wyrządzoną utratą bezprawnie przejętych przez Skarb Państwa nieruchomości, które należały do jej poprzedników prawnych.

Choć z treści art. 1035 k.c. wynika odesłanie do przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych, ich stosowanie do wierzytelności, opiewających na świadczenia podzielne, np. wierzytelności pieniężnych, stwarza problemy, które do dnia dzisiejszego nie zostały w sposób jednoznaczny rozwiązane. Na tle odesłania z art. 1035 k.c. do art. 209 k.c. w szczególności budzi spory w doktrynie, czy przepis ten jest wystarczającą podstawą, aby każdy ze spadkobierców samodzielnie mógł dochodzić zapłaty całej wierzytelności spadkowej, czy też w tym zakresie wymagane jest stosowanie zasady podzielności świadczenia, w myśl której każdy ze spadkobierców może dochodzić zapłaty jedynie przypadającej na niego części wierzytelności spadkowej. Pierwszy pogląd poparli m.in.: L. S., [w:] W., Komentarz 1989, t. II, s. 893 (z powołaniem się na art. 209 k.c.); E. D., [w:] (...), t. IV, s. 417; M. P., [w:] P., Komentarz 2011, t. II, art. 1035, Nb 32; E. N., [w:] K., Komentarz 2012, t. IV, art. 1035, pkt 18 (wszyscy wymienieni z powołaniem się na okoliczność, że taka wierzytelność stanowi element wspólności majątku spadkowego, a zatem należy traktować ją jak świadczenie niepodzielne). Drugi pogląd wyrażony został natomiast przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 listopada 1967 r. (I CZ 97/67, OSN 1968, Nr 8-9, poz. 145); E. S. - B., Komentarz. Spadki 2011, art. 1035, pkt 15 oraz J. K., B. B., [w:] G., Komentarz 2011, art. 1035, Nb 17.

Przyjęcie tego stanowiska, oznaczającego prawo każdego ze spadkobierców do samodzielnego dochodzenia zaspokojenia w części odpowiadającej jego udziałowi spadkowemu prowadzi jednak do wyeliminowania wspólności majątku spadkowego w odniesieniu do wierzytelności, których przedmiotem są świadczenia podzielne, a przez to jawi się jako sprzeczne z istotą unormowania przewidzianego w art. 1035 k.c. Wobec tego Sąd Apelacyjny zgodził się z dominującym w doktrynie poglądem, że wierzytelności o świadczenia podzielne objęte są wspólnością majątku spadkowego, co sprawia, że wierzytelność zachowuje swój pierwotny kształt (jest nadal jednolita) i należy do niej stosować reguły dotyczące wierzytelności o świadczenia niepodzielne. To z kolei oznacza, że realizacja wierzytelności (np. poprzez wytoczenie powództwa) powinna być traktowana jako czynność zachowawcza i opierać się na art. 209 k.c. W tak zarysowanych warunkach współwłaściciel (współspadkobierca), podejmując czynność zachowawczą we własnym imieniu, działa w interesie wszystkich współwłaścicieli (zob. uchwała SN z dnia 15 września 1960 r., I CO 16/60, OSN 1961, nr 2, poz. 31; tak też np. J. Ignatowicz (w:) Komentarz, t. I, 1972, s. 537).

Ze względu na to, że stosunki prawne pomiędzy współspadkobiercami w następstwie spełnienia świadczenia do rąk jednego z nich wyznaczają stosowne przepisy prawa spadkowego, nie było podstaw do uznania, że

powódce - jako spadkobiercy przed działem spadku - nie przysługiwała samodzielna legitymacja do dochodzenia całej wierzytelności, a zaskarżony wyrok, uwzględniający pełną wysokość roszczenia, nie zaś tylko przypadający powódce udział spadkowy, został wydany z naruszeniem prawa materialnego, co podnosił apelujący.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny oddalił apelację po myśli art. 385 k.p.c., nie dostrzegając w zaskarżonym nią rozstrzygnięciu o kosztach postępowania przed Sądem I instancji jakiegokolwiek uchybienia. Pomimo wyszczególnienia w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku podlegających zwrotowi kosztów z tytułu pełnomocnictwa procesowego i dotyczącej go opłaty skarbowej (3.617 zł łącznie), powódce – jako stronie wygrywającej proces – należał się również zwrot opłaty od pozwu, którą poniosła w ograniczonej postanowieniem o zwolnieniu od kosztów sądowych (k. 47) wysokości 300 zł.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., zasądzając od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu wynagrodzenia pełnomocnika powódki, wskazanego w § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 in principio rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t.).